

**ΖΩΡΖ
ΣΑΡΗ**

ZOYM

ΕΚΔΟΤΙΚΗ
ΠΑΤΑΚΗ

Σαν πρόλογος

Πριν από έναν χρόνο, ως ηθοποιός, γύρισα μια τηλεοπτική σειρά, «Το μυστήριο του Μινώταυρου». Ο σκηνοθέτης ήταν Γάλλος, ο παραγωγός Έλληνας.

Πήγα στο Γαλαξίδι, έζησα όμορφες, ηλιόλουστες μέρες –αλκυονίδες–, και ο ρόλος της τυφλής γριάς που έπαιζα μου άρεσε. Με τον έξυπνο Πετράκη έκανα παρέα, συζητούσαμε, και του έταξα να γράψω ένα μυθιστόρημα για τον «Μινώταυρό» μας.

Όλα όσα γράφω είναι αληθινά κι ας είναι φορτωμένα με... «ψευτιές». Όχι, δεν ήμουν... στρίγκλα, ούτε ζήλευα τον Πέτρο. Μπερδεύω την αλήθεια με τη φαντασία μου, ελπίζοντας έτσι να... παγιδέψω τον αναγνώστη μου!

Θέλω να ευχαριστήσω τον σεναριογράφο και τους συντελεστές της ταινίας, που άθελά τους –ούτε το πήραν είδηση– με βοήθησαν να παίξω και στο... «Ζουμ»*.

Υπογράφω

Γριά τυφλή, γιαγιά του Ορέστη

Πηνελόπη Ψαροπούλη, ηθοποιός που ερμηνεύει

τη γιαγιά στο «Ζουμ»

και

Ζωρζ Σαρή, συγγραφέας.

Τρεις γυναίκες σ' έναν ρόλο.

Μάρτης 1994

* *Ζουμ*: Το αποτέλεσμα της κίνησης κάμερας με φακό μεταβλητού εστιακού μήκους. Το αντικείμενο βρίσκεται στο επίκεντρο του πλάνου και εμφανίζεται πλησιέστερα ή μακρύτερα, ανάλογα με την επιθυμία του σκηνοθέτη.

ΕΝΑ

Κλακέτα! Πάμε!

—Μοτέρ!

—Ναι!

—Ναι!

—Κλακέτα! Πάμε!

—Πλάνο 5. Σκηνή 8η. Λήψη 13η.

Ένα δωμάτιο. Στη μέση ένα τραπέζι σκεπασμένο με υφαντό τραπεζομάντιλο. Πάνω από το σιδερένιο κρεβάτι, στην κόχη του τοίχου, το εικονοστάσι με το καντήλι του ν' ανάβει. Μια σόμπα μαντεμένα και κούτσουρα στοιβαγμένα στο πλάι της.

Ο Ορέστης, κοντά στο παράθυρο, κοιτάζει έξω.

—Γιαγιά, έρχονται κατά δω...

—Πες μου πώς είναι, να τους δω κι εγώ με τ' ακριβά σου μάτια, αγόρι μου.

—Αυτή είναι ξανθιά, ψηλή και όμορφη, εκείνος ακόμη πιο ψηλός και είναι... φοράει...

—Στοπ! Λάθος, αγόρι μου. Το ξαναπάμε, ησυχία! Μοτέρ!

—Ναι!

—Ναι!

—Κλακέτα! Πάμε!

—Πλάνο 5. Σκηνή 8η. Λήψη 14η.

—Γιαγιά, έρχονται κατά δω...

—Πες μου πώς είναι, να τους δω κι εγώ με τ' ακριβά σου μάτια, αγόρι μου.

—Αυτή είναι ξανθιά, ψηλή και όμορφη, εκείνος ακόμη πιο ψηλός και φοράει... φοράει... φοράει...

—Στοπ! Γιατί, Πετράκη μου; «Φοράει μπλουτζίν παντελόνι». Το ξαναπάμε. Μια τελευταία...

Η γριά σηκώθηκε από την καρέκλα της:

—Ε, όχι! Φτάνει! Δεκαπέντε λήψεις, επειδή ο... κύριος Πέτρος έχει το μυαλό του αλλού. Φτάνει! Κόφτε του το κείμενο. Από το πρωί είμαι στο πόδι.

Η γριά ήταν πυρ και μανία. Ο Ρενέ, πολύ ψύχραιμος, την καλόπιασε:

—Συγχωρέστε μας, κυρία Ψαροπούλη. Αυτή η σκηνή είναι σημαντική. Πρέπει το κείμενο να ειπωθεί όπως έχει, μια κι αμέσως μετά ο φακός θα πέσει πάνω στο ζευγάρι. Ακόμη μια φορά και τελειώσαμε. Πέτρο, αγόρι μου, θυμήσου: «φοράει μπλουτζίν παντελόνι». Μοτέρ!

—Ναι!

—Ναι!

—Κλακέτα! Πάμε!

—Πλάνο 5! Σκηνή 8η. Λήψη 15η.

—Γιαγιά, έρχονται κατά δω...

—Πες μου πώς είναι, να τους δω με τα μάτια σου, με τα... μάτια σου... Οχ!... Αμάν πια!

Ο Ρενέ, πάντα ήρεμος, αποφάσισε:

—Σβήστε τους προβολείς! Μια ώρα ξεκούραση.

Η γριά έχει πάλι σηκωθεί και ξεφυσάει.

—Αυτό το παιδί θα με τρελάνει. Δεν ξέρω πια τι λέω. Κατάρα! Γύρισα σαράντα δύο ταινίες, τέτοια συμφορά ΠΟΤΕ! Λείπει η πειθαρχία! Κύριε Ρενέ μου, τα πολλά γλυκόλογα και τα παινέματα δεν αποδίδουν... Στην Αμερική, που γύριζα το *Κεφάλι της φώκιας*...

Η Άννα φωνάζει:

—Ελάτε! Κοτόπουλο με πατάτες στον φούρνο. Δοκίμασα μία. Λουκούμι! Εσείς, κυρία Ψαροπούλη, θα καθίσετε κάτω από μια ομπρέλα, θα φάτε σε τραπέζι... Ελάτε...

Στο Γαλαξίδι!

Καταμεσής του χειμώνα, ο ουρανός ανέφελος κι ο ήλιος να ζεσταίνει, λες ανοιξιάτικος. Δώρημα του Δία οι αλκυνίδες μέρες...

Η παραγωγός εταιρεία *Μάριο Φιλμς* γυρίζει την ταινία *Το μυστήριο του Μινώταυρου*. Στο Γαλαξίδι, που ποτέ δεν είχε Μινώταυρους – ούτε καν μυστήριο. Ο Ρενέ Ναούμ, ο σκηνοθέτης, κουβάλησε μέσα σ' ένα σενάριο και τον Μινώταυρο και το μυστήριο. Εκείνος διάλεξε αυτό το ονειρικό τοπίο. Μόλις το πρωτοαντίκρισε, ξετρελάθηκε. Τόση ομορφιά! Καταπράσινα δέντρα να κατρακυλάνε ως τις όχθες της θάλασσας, κι απέναντι τα παλιά αρχοντικά. Όμως εκείνο που τον μέθυσε κυριολεκτικά ήταν τα τόσα χρώματα. Τα πορτοπαράθυρα των σπιτιών βαμμένα άλλα πράσινα, άλλα πορτοκαλιά, άλλα μελιά κι άλλα μπλε με άσπρες μπορντούρες –σαν πί-

νακες–, άλλα καφεδιά κι άλλα κίτρινα ή και βιολετιά. Όπως είχε ορμηνέψει τους νοικοκυραίους να τα βάψουν, πριν από χρόνια, ο μεγάλος ζωγράφος, ο Γαλαξιδιώτης, Σπύρος Βασιλείου, ο μπαρμπα-Σπύρος...

Στο Γαλαξίδι λοιπόν...

Ένα μεγάλο πούλμαν, μισό μπλε, μισό θαλασσί –λες κι ήταν κομμένο στα δύο– ναυλωμένο επιτούτου, κουβάλησε από την Αθήνα όλους τους συντελεστές της ταινίας, τριάντα πέντε άτομα: τους ηθοποιούς, τους τεχνικούς, τους βοηθούς, τον ηχολήπτη, τον σκηνοθέτη, τον διευθυντή φωτογραφίας, την μπούμαν, τη μακιγέζ, τη σκηνογράφο, τη διευθύντρια παραγωγής, τον φροντιστή και τον Πετράκη, που ακόμη δεν έχει αποκτήσει επαγγελματική ταυτότητα – είναι μόλις δώδεκα χρόνων. Και φυσικά, μαζί με όλους κι εμένα. Πότε ορατή και πότε αόρατη –ανάλογα– να κουβεντιάζω μαζί τους, να χώνομαι μέσα στο κεφάλι τους και να κλέβω τις κρυφές τους σκέψεις, να καταγράφω κάθε βράδυ τα γεγονότα της ημέρας, για να γράψω τελικά ένα μυθιστόρημα, που θα 'θελα, πολύ θα το 'θελα, να μου βγει ιστόρημα, όχι μύθος, κι ωστόσο ο νεαρός αναγνώστης να το διαβάζει και να λέει: «Σαν ταινία ξετυλίγεται τούτο το βιβλίο», ενώ στην πραγματικότητα θα ξετυλίγεται μπροστά του μια αληθινή ιστορία ζωής, πίσω από τα φώτα των προβολέων, πίσω από το μάτι της κάμερας, πίσω και γύρω από τους ηθοποιούς. Ο μικρός θεατής ή κι ο μεγάλος –γιατί όχι; πολλοί μεγάλοι βλέπουν τις ταινίες των παιδιών τους– ανύποπτος να τους παρακολουθεί στην οθό-

νη και να νομίζει πως μέσα στην κάμαρα η γιαγιά και το εγγόνι της, ο Ορέστης, είναι ολομόναχοι, όπως ολομόναχοι είναι ο ξανθός νέος και η όμορφη κοπέλα που περπατάνε στα καλντερίμια της μικρής πόλης. Στην οθόνη η γιαγιά να 'ναι τυφλή, να λέει: «Πες μου πώς είναι, να τους δω κι εγώ με τ' ακριβά σου μάτια, αγόρι μου...» και να μην ακούγεται ούτε το «στοπ», ούτε το «ξαναπάμε», ούτε η κλακέτα, ούτε το «ναι» του ηχολήπτη, ούτε το «ναι» του καμεραμάν, ούτε η Ψαροπούλη να φωνάζει: «Αυτό το παιδί θα με τρελάνει. Δεν ξέρω πια τι λέω... Από το πρωί είμαι στο πόδι...».

Η κυρία Ψαροπούλη, που τώρα δε φωνάζει, που τώρα κάθεται κάτω από τη μεγάλη ομπρέλα, πάνω στο πεζοδρόμιο. Τρώει ένα μπουτάκι κοτόπουλο με ροδοκοκκινισμένες πατάτες.

Σε λίγο θα καθίσει κοντά της ο Ρενέ. Πρέπει να εξηγηθεί μαζί της. Ο Πέτρος την εξοργίζει. Όμως για ποιο λόγο; Το αγόρι είναι ξύπνιο και πειθαρχημένο. Το άτιμο παίζει τόσο άφοβα, λες και δεν τον καρφώνει με το μάτι της η κάμερα, λες και το πλατό του γυρίσματος είναι η αλάνα του, εκεί όπου συναντάει τους φίλους για να κλοτσήσει την μπάλα του. Όλοι εδώ τον αγαπούν. Κι αν σήμερα ξέχασε τα λόγια του τρεις τέσσερις φορές, τι μ' αυτό; Μην και δεν τα ξεχνούν οι πολύπειροι ηθοποιοί; Δεν τα ξέχασε η Ψαροπούλη, που σήμερα κόλλησε η γλώσσα της;... Αυτό κι αν την μπαρούτιασε! Τα 'βαλε πάλι με το παιδί. Ναι, πρέπει να τη μερέψει, γιατί αλλιώς θα τραβάει

τα λιγοστά μαλλιά του ο διευθυντής της *Μάριο Φιλμς*, μια κι ο Ρενέ δεν πρόκειται να βάλει νερό στο κρασί του.

Δε θα χαλάσει την ταινία του. Αν χρειαστεί, θα γυρίζει είκοσι και τριάντα φορές την κάθε σκηνή, με διαλείμματα, να ξεκουράζονται οι ηθοποιοί, το συνεργείο. «Και τι να γίνει, κύριε Μείμαρίδη μου; Θα καθυστερήσουμε λίγες μέρες. Βάλε το χέρι στην τσέπη και πλήρωνε υπερωρίες, ξενοδοχείο, γεύματα, τα “εκτός έδρας” και μην ξεχνάς πως την Ψαροπούλη εσύ την ήθελες, μου την επέβαλες. Μου είπες: “Ένα μεγάλο εμπορικό όνομα για τον *Μινώταυρό* μας. Είναι πασίγνωστη κι έχει κατάσπρα μαλλιά, δε θα χρειαστεί να της βάλεις περούκα. Εδώ στην Ελλάδα οι μεγάλες θεατρίνες όλες βάφουνε το μαλλί τους. Το άσπρο κεφάλι έχει χαθεί από την πιάτσα”. Μου ‘δειξες και φωτογραφίες της: “Στητή, αρχόντισσα, όπως θέλεις να ‘ναι η Γριά του σεναρίου. Σ’ αυτήν εδώ τη φωτογραφία παίζει στην Επίδαυρο τη θεά Αθηνά...”. Μα εγώ δε θέλω τραγωδό. Θέλω μια γιαγιά τυφλή, καλοσυνάτη και σοφή. Να βλέπει με τα μάτια της ψυχής όσα συμβαίνουν γύρω της, να προβλέπει όσα πρόκειται να συμβούν...»

Τον πλησίασα:

— Παραμιλάς, Ρενέ; Τι πρόκειται να συμβεί; Με ποιον τα έχεις βάλει; Με το πόδι του κοτόπουλου;

— Το κοτόπουλο μ’ αρέσει, νόστιμο και τραγανιστό. Η Ψαροπούλη δε μ’ αρέσει. Το παίξιμό της είναι πομπώδες, *vecchia scuola*. Μου ‘ρχεται να της πω: «Κυρία μου, άλλο το θέατρο κι άλλο ο κινηματογράφος». Κάποτε είχα δει στην Επίδαυρο έναν Τειρεσία. Μου τον θυμίζει.

Κι ύστερα, τι της έφταιξε ο Πετράκης, το μεγάλο λαχείο της ταινίας μου;

— Ακριβώς αυτό της έφταιξε. Κατάλαβε πως τον θεωρείς το μεγάλο λαχείο της ταινίας σου. Τον ζηλεύει.

— Τον ζηλεύει; Τι να ζηλέψει μια ηθοποιός καταξιωμένη από ένα αγοράκι δώδεκα χρονών, που δεν πρόκειται να της αρπάξει ούτε τον ρόλο ούτε δόξα;

— Αχ, πόσο λίγο ξέρεις την ψυχή του θεατρίνου, κι ως είσαι δέκα χρόνια σκηνοθέτης. Έχεις ακόμα πολλά να μάθεις. Ο γέρος, σε τούτο το επάγγελμα, σχεδόν αυτόματα, ζηλεύει τον νέο που ξεκινάει και τον ζηλεύει ακόμη πιο πολύ, όταν παίζει καλά· το ταλέντο του τον φοβίζει. Αν ήμουν ζωγράφος, θα σου ζωγράφιζα έναν πίνακα με δυο ήλιους. Ο ένας ν' ανατέλλει κι ο άλλος να δύει...

— Κι εγώ που είμαι ανάμεσα στους δυο ήλιους τι πρέπει να κάνω; Μπορείς να μου το πεις εσύ που όλα τα ξέρεις;

— Σ' το είπε η Ψαροπούλη σήμερα το πρωί: «Τα πολλά παινέματα και τα γλυκόλογα δεν αποδίδουν, κύριε Ρενέ μου...». Επειδή τελικά αποδίδουν, δείξε λίγη κατανόηση, παίξε κι εσύ έναν ρόλο. Μπροστά της κόψε τ' αστεία, τα «μπράβο» και τις αγάπες με τον μικρό· κουβέντιαζε μαζί της, τόνωσέ της το ηθικό...

— Με ποιον τρόπο; Να της λέω ψευτιές; «Αχ, τι ωραία ερμηνεύετε τη Γριά;»

— Όχι, όχι ψευτιές. Παρακάλεσέ τη να σου μιλήσει για το ένδοξο παρελθόν της· οι αναμνήσεις και οι παλιές επιτυχίες της θα τη γλυκάνουν, όταν μάλιστα κάποιος

θα τις ακούει μ' ενδιαφέρον. Άλλωστε δε θα σου βγει σε κακό. Έχεις πολλά να μάθεις απ' αυτήν. «Όποιος δεν έχει γέρο αγοράζει...» λέει μια λαϊκή σοφία...

—Κι ο Πετράκης; Αν δεν τον ενθαρρύνω με γλυκόλογα και παινέματα, όπως λέει η Ψαροπούλη, μπορεί να πάθει τρακ και να χάσει τον αυθορμητισμό του.

—Τον Πετράκη θα τον αναλάβω εγώ. Αύριο, που δεν έχει γύρισμα, θα τον πάρω να πάμε μια βόλτα στο Γαλαξίδι. Θα του μιλήσω. Είναι έξυπνο κι ευαίσθητο παιδί, θα καταλάβει, θα σε βοηθήσει στο ημέρωμα της στρίγκλας σου. Άιντε, πήγαινε κοντά της.

Ο Ρενέ παράτησε το πιάτο του, ακόμη γεμάτο, κι έτρεξε στη γριά. Περίσσευε ένα τέταρτο της ώρας διάλειμμα. Τι να προλάβει μέσα σε λίγα λεπτά;

—Κυρία Ψαροπούλη, μου επιτρέπετε να καθίσω κοντά σας;

—Mais je vous en prie, mon cher¹.

Ήταν καλοδιάθετη.

—Στην επιστροφή, όταν τελειώσουμε τα γυρίσματα, θα πω στον οδηγό να μας πάει από την Επίδαυρο. Θέλω ν' ακούσω τη θεία φωνή σας ν' αντηχεί στο αρχαίο θέατρο. Θα μας παίξετε ένα μικρό έστω απόσπασμα από κάποιο ρόλο σας, τη θεά Αθηνά λόγου χάρι;

Τα μάτια με τις μαδημένες βλεφαρίδες πετάρισαν.

—Μα τι λέτε τώρα;...

—Ω, σας παρακαλώ, μη μου στερήσετε αυτή τη χαρά...

1. Μα σας παρακαλώ, αγαπητέ μου.